

Metodika řízení chovu čsp

Smysl chovu

Zdravý chov exteriérově a povahově vyrovnaného plemene

Přiblížit plemeno podmínkám mezinárodního uznání FCI

Jak na to:

1. Doporučení FCI (International Breeding Strategies)
2. Postup pro uznávání nových plemen FCI (Procedure for the recognition of new breeds by FCI)
3. Poznatky genetiky populací a řízení chovu málopočetných plemen a směrnice ČMKU (= obecné zásady plemenitby)
4. Stávající podmínky uchovnění čsp v KCHMPP
5. Konzultace s Ing. Karlem Hartlem (spolutvůrce Československého vlčáka)
6. Konzultace s dr. Astrid Indrebo (předsedkyně komise pro chov a zdraví v FCI)
7. Konzultace s dalšími odborníky v oborech: genetik, veterinární medicína, kynologie
- 8. Návrh řízení chovu čsp = DOPORUČENÝ POSTUP OD PORADCE CHOVU**
(nikoliv striktní nařízení)

Doporučení vypracovali:

Zdeňka Vaňourková

Lea Pletichová – Wildnerová

Dana Vaňourková

Kateřina Milbachová

Josef Ludvík

MVDr. Michal Čáp (atestovaný posuzovatel DKK a LP)

MVDr. Petr Šrenk (evropský specialista na veterinární neurologii)

Ing. Luboš Vostrý, PhD. (genetik na ČZU Praha)

Prof. MVDr. Radko Rajmon, PhD. (vedoucí Katedry veterinárních disciplín na ČZU Praha)

1. Doporučení FCI – International Breeding Strategies (2009)

MEZINÁRODNÍ KYNOLOGICKÁ FEDERACE

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (FCI) (AISBL)

13, Place Albert 1er, B - 6530 Thuin (Belgique), tel : ++32.71.59.12.38,

fax : ++32.71.59.22.29, internet : <http://www.fci.be>

MEZINÁRODNÍ PRAVIDLA PLEMENITBY FCI

Autor: Prof. Bernard Denis

Překlad do ČJ: Dana Vaňourková

1. Úvod

Cílem chovu psů jsou funkčně zdraví psi s konstitucí a povahou typickou pro dané plemeno, psi, kteří mohou prožít dlouhý a šťastný život k užitku a radosti své, svého majitele a celé společnosti. Plemenitba by měla být vedena tak, aby podporovala zdraví a tělesnou i duševní pohodu potomstva i feny. Základem zdravé plemenitby jsou odborné znalosti, poctivost a spolupráce na národní i mezinárodní úrovni. Chovatelé by měli být vedeni k tomu, aby si uvědomili důležitost zodpovědného sestavování chovných párů i výběru jednotlivých zvířat používaných k chovu. Členové FCI a smluvní partneři by měli zajišťovat vzdělávací programy pro chovatele, pokud možno každoročně. Vzdělávání chovatelů je více doporučováno než striktní chovatelská pravidla a přísné požadavky chovatelských programů, které mohou snadno vést jak ke snížení genetické rozmanitosti plemene, tak i k vydělení nejlepších jedinců a omezení spolupráce se svědomitými chovateli. Chovatelé a chovatelské kluby by měli být povzbuzováni ke spolupráci s vědci v otázkách genetického zdraví, aby se předešlo takovým spojením, která by vedla k odchovům nezdravých potomků. Každý jedinec, který je používán k chovu nebo je testován na dědičné choroby, musí být identifikovatelný (čipem nebo tetováním). Chovatelé by měli používat plemenný standard jako směrnici, jak má plemeno vypadat. Měli by se vyvarovat jakéhokoliv přehánění.

2. K chovu by měli být využíváni pouze funkčně a klinicky zdraví psi s konstitucí typickou pro své plemeno; tzn. do chovu lze používat jedině psy, kteří netrpí žádnou závažnou chorobou ani funkční poruchou.

2.1 Pokud blízcí příbuzní nějakého psa trpícího dědičným onemocněním nebo funkční poruchou jsou používáni do chovu, měli by být spojováni výhradně s jedinci z linií s nízkým nebo žádným výskytem této choroby nebo poruchy. Je-li pro nějakou chorobu/funkční poruchu k dispozici DNA-test, měli by být všichni chovní jedinci testováni, aby se předešlo spojení dvou přenašečů (viz bod 5).

2.2 Je třeba se vyvarovat takových spojení, u kterých se z dostupných informací dá předpokládat vyšší riziko choroby nebo funkční poruchy či poškození potomstva.

2.3 K chovu by měli být využíváni pouze jedinci s temperamentem typickým pro dané plemeno. To znamená, že by chovná zvířata neměla vykazovat žádné známky poruch chování ve formě nepřiměřeného strachu nebo agresivity v nevyprovokovaných situacích či v situacích, které lze považovat za relativně běžné.

3. Pro zachování nebo lépe rozšíření genetické rozmanitosti plemene je třeba se vyvarovat nadměrného využívání špičkových jedinců (matador breeding) a blízké příbuzenské plemenitbě. Nikdy by nemělo docházet ke spojování sourozenců mezi sebou, matky se synem nebo otce s dcerou. Obecně se doporučuje, aby žádný jedinec nezpłodil více potomků než kolik odpovídá pěti procentům registrovaných štěňat v populaci daného plemene v průběhu pěti let. Velikost populace plemene by neměla být posuzována pouze na národní úrovni, zejména u málopočetných plemen.

4. Výsledky vyšetřování fenotypových projevů polygenních onemocnění (pozitivní i negativní) by měly být k dispozici ve veřejně přístupných registrech. Tyto výsledky by měly být používány jako pomůcka k selekci a sestavování chovných párů.

4.1 Chovatelské ukazatele založené na výsledcích vyšetřování by měly být pokud možno počítačově zpracovány pro usnadnění selekce chovných zvířat nejen podle fenotypového projevu, ale i podle předpokládaného genotypu. Jako obecné pravidlo by mělo platit, že očekávaná chovatelská hodnota určitého spojení by měla být vyšší než je průměr plemene.

4.2 Vyšetřování se doporučuje pouze pro choroby a plemena, kde má daná choroba velký vliv na zdraví jedince.

5. Výsledky DNA testů na dědičné choroby by měly být používány, aby se předešlo rozmnožování nemocných jedinců, nemusí ale nutně vést k vymýcení dané choroby. Psi, kteří jsou přenašeči (carriers, heterozygoti) nějaké recesivní choroby, by měli být spojováni výhradně s jedinci, kteří prokazatelně nenesou alelu pro tuto chorobu.

6. Každý pes by měl být schopen přirozeného rozmnožování. Umělá inseminace by neměla být používána z důvodu fyzické neschopnosti jedince se přirozeně rozmnožit. Fena, která není schopna přirozeného porodu kvůli své anatomii, zděděným dispozicím nebo neschopnosti postarat se o potomstvo, ať už kvůli povaze nebo zděděné neschopnosti produkovat mateřské mléko, by měla být vyřazena z plemenitby.

7. Zdravotní problémy, které nelze zjistit pomocí DNA testů ani jiného vyšetření, by měly mít stejný vliv na program plemenitby jako výsledky testů.

8. Jako obecné pravidlo by mělo platit, že z plemenitby by selekcí nemělo být vyřazováno více než 50 % jedinců; chovní jedinci by měli být vybíráni z lepší poloviny populace.

9. Základem každého chovu by měl být odchov štěňat, kterým je zajištěna správná výživa, dostatek podnětů z okolního prostředí, stimulace od matky, chovatele a ostatních, aby si štěňata osvojila správné sociální návyky a reakce.

Více konkrétních informací o zdravém chovu psů je uvedeno v Mezinárodním chovatelském řádu FCI (FCI International Breeding Rules) a v rádech FCI, článek 12 - etický kód chovu psů (FCI Standing Orders, Article 12 - Code of Breeding Ethics).

Tato mezinárodní pravidla byla schválena komisí pro chov FCI v Naples 23. května 2009.

Tento dokument byl schválen ústředním výborem FCI v Madridu v únoru 2010.

Co z toho plyne pro nás?

- **Každoročně stanovovat počty potomků po jednotlivých zvířatech podle aktuálního stavu chovu, z toho stanovit průměr za posledních 5 let a doporučit maximální počet potomků po konkrétním psu/feně**
 - **Zveřejňovat výsledky DKK a LP, ev. upravit stupně pro zařazování do chovu**
 - **Připravit bonitační podmínky tak, aby jim odpovídalo minimálně 50 % populace čsp (Dostál doporučuje až 80 %).**
 - **Připravit bonitační protokol tak, aby bylo možno bonitaci zobjektivnit a postupně sjednotit vzhled a výšku plemene**
-

2. Postup pro uznávání nových plemen FCI

MEZINÁRODNÍ KYNOLOGICKÁ FEDERACE - FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (FCI) (AISBL)

13, Place Albert 1er, B - 6530 Thuin (Belgique), tel : ++32.71.59.12.38, fax : ++32.71.59.22.29, internet : <http://www.fci.be>

ZAMYŠLENÍ NAD PROCESEM UZNÁVÁNÍ NOVÝCH PLEMEN ZE STRANY FCI

Autor: Prof. Bernard Denis

Překlad do ČJ: Dana Vaňourková

Vedení FCI nám pravidelně připomíná, že počet oficiálně uznávaných plemen je příliš vysoký, a vyjadřuje znepokojení nad novými žádostmi o uznání. Občas dokonce slyšíme, že by uznávání nových plemen mělo zcela ustát. Takový postoj není přijatelný, protože nepochybně existují populace psů, které dosud nemají standard, přestože si své oficiální uznání zaslouží, minimálně stejně jako plemena již uznaná. Navíc musíme vzít v úvahu, že oficiální objev nové populace je především obohacením, zejména pro populace, které již existují. Za těchto okolností je jediným způsobem, jak se vyhnout poklesu počtu plemen, rozšíření pojmu "varianta" a uznávat jako variantu co největší množství nových populací.

Podpora uznávání nových variant, spíše než plemen, přináší některé výhody:

- uznání skutečnosti, že objektivně blízké populace mohou být přesto zřetelně rozeznatelné;
- více volnosti při zvládnání politických či etických problémů. Není důležité, že existuje několik národních variant, pokud oficiálně patří pod téže plemeno. V případě sporu mezi dvěma skupinami chovatelů o to, zda bude uznána ta či ona varianta, to může pomoci krátkodobě vyřešit problém při současném zachování dlouhodobé variability.
- populace, které objektivně existují a ke kterým se chovatelé hlásí, mohou být uznány, i když mají jen malou šanci dosáhnout jednoho dne kritérií pro uznání jakožto nové plemeno.
- nová varianta se může stát oficiálním zdrojem případného křížení, což napomáhá plemenné rozmanitosti. Na druhou stranu, když nějaká varianta vymizí, ať už kvůli genetickým problémům nebo kvůli nezájmu chovatelů, budoucnost plemene, pod které patřila, tím není ohrožena.
- atd.

Myslíme si, že uznání nového plemene FCI by měl být dlouhý proces, který nemusí být automaticky úspěšný, ale který by měl vždy zahrnovat oficiální uznání dané populace v té či oné formě. Tento "dlouhý proces" by se měl skládat ze tří fází: národního uznání, žádosti k FCI a fáze vzniku.

1) Národní uznání

Každá populace, která se uchází o uznání, by měla projít procesem národního uznání. To by mělo být v souladu s požadavky, které jsou v kompetenci dotyčné národní kynologické organizace. Tato organizace vede plemennou knihu a zastřešuje prezentaci psů na výstavách například pod názvem "regionální typ". Tito psi nejsou posuzováni ani se neúčastní soutěží, ale mohou být předváděni v kruhu s komentářem o jejich historii a využití. Tato fáze trvá tak dlouho, dokud nesplní demografická kritéria požadovaná FCI. Výhodou je získání času k ustálení typu, propagaci populace, legalizaci plemenné knihy a monitoringu zdraví. Pokud

dotyčná populace nesplní demografická kritéria FCI, může časem získat přístup na národní výstavy (nutno upřesnit) a být posuzována jakožto "regionální typ".

2) Žádost k FCI

V tomto stádiu by měla daná populace splňovat požadavky FCI (návrh plemenného standardu, prokázání existence 8 nezávislých linií, hodnocení zdravotního stavu). Doporučujeme přidat k žádosti dotazník, ve kterém se chovatelé pokusí vymezit sami sebe vzhledem k již uznaným plemenům:

- k jaké skupině plemen, alespoň z odborného pohledu, nová populace náleží? Je jen malá pravděpodobnost, ale nesmíme jí opomenout, že objevíme zcela izolovanou a naprosto původní populaci.
 - jaké plemeno/jaká plemena jsou naší populaci nejbližší - na základě našich znalostí fylogeneze a morfologické podobnosti (dobrou metodou hodnocení je, když si položíme otázku, jaké plemeno bychom v případě nutnosti použili k přikřížení)?
 - v čem je naše nová populace odlišná od nejbližších plemen (morfologie, DNA, atd.)?
- Je-li žádost v pořádku, nová populace může být uznána jako "vznikající plemeno". Je důležité, aby v této kategorii zůstala dostatečně dlouhou dobu (nutno blíže určit).

3) Fáze vzniku

V tomto stádiu by mělo být vyžádáno stanovisko vědecké komise: splňuje nová populace kritéria nového plemene nebo varianty? Komise musí samozřejmě poskytnout zdůvodnění. Pro odborníky - toto rozhodnutí není příliš důležité, podstatné je uznání populace. Chovatelé budou samozřejmě mít jiný názor.

Uznávání variant má samozřejmě také svá úskalí:

- Varianta je považována za méněcennou nebo v lepším případě ignorována. Chovatelé nové populace se budou cítit "zlehčováni", když zjistí, že "jejich plemeno" bylo "poníženo" na "pouhou variantu". Posílení myšlenky variant stávajících plemen musí být věnováno ještě mnoho práce, včetně třeba vytvoření nového druhu ocenění na výstavách. Tento pocit chovatelů ještě umocňuje skutečnost, že z vědeckého pohledu je mnoho stávajících uznaných plemen jen variantami.
- Pokud je nová populace uznána jako varianta, je povinné jí včlenit do stávajícího plemene. Pravděpodobně však jen málo současných uznaných plemen přijme "obohacení" o novou variantu vnucenou Ústředním výborem FCI.

Nebude-li FCI schopna přesvědčit nové uchazeče o uznání k přijetí této politiky, bude postavena před obtížnou volbu:

- buď FCI opustí myšlenku omezení počtu nových plemen: pravděpodobně je jich ještě mnoho, což je dobře;
- nebo FCI skutečně chce předejít dalšímu nárůstu, což nebude možné bez přehodnocení mnoha stávajících plemen, která jsou ve skutečnosti pouhými variantami.

NB: Tato zpráva je pracovním dokumentem a jejím cílem bylo poskytnout vědecký pohled na věc. Může se zdát nerealistickou a dokonce agresivní. Nicméně máme zájem zveřejnit naše stanoviska v naději, že následovat bude oficiálnější a "diplomatictější" studie.

Prof. Bernard DENIS

Jaká je situace u čsp?

Novodobý chov strakáčů má relativně krátkou, zato dost pohnutou historii. Ne všichni majitelé tehdejších psů byli ochotni se zúčastnit chovu, ne všechny feny se kdysi nechaly dobrovolně nakrýt. Když už byla nejhorší situace zažehnána, nastal problém s příbuzností. Ta se svého času pohybovala u některých vrhů i přes 25 %, což představuje páření vlastních sourozenců. Takto vysoký koeficient příbuznosti nepřispívá dobrému zdraví psů a taková populace není z dlouhodobého pohledu udržitelná. Jako jediná možnost řešení se nabízela regenerace. Protože ovšem strakáči nepatří mezi mezinárodně rozšířená plemena a nebylo možné dovézt jedince ze zahraničí, bylo nutné hledat v naší republice náhodné křížence či plemena, kteří by byli podobní strakáčům. K regeneraci byla nejprve využita fenka Cilka, dále psi Ben a Kerberos a malý münsterlandský ohař Don z Levíku.

Abychom mohli žádat FCI o mezinárodní uznání, je potřeba splnit několik kritérií:

1. Minimální počet jedinců: 1.000. Jsou tím myšleni žijící a registrovaní jedinci.
2. Jedinci musí být rozděleni minimálně do 8 linií, z nichž každá má mít minimálně 8 jedinců (2 samce a 6 samic) v reprodukčním věku. Tito jedinci si ale nesmí být navzájem příbuzní. Je tedy celkově potřeba 64 nepřibuzných zvířat. Linie by měly být udržovány i po případném mezinárodním uznání.
3. Plemeno by mělo mít ustálený vzhled a dobrý zdravotní stav.
4. Návrh plemenného standardu.
5. Plemeno by nemělo být jinou variantou již mezinárodně uznaného plemene.

A jak tedy na to?

1. Minimální počet jedinců: 1.000

Jsou tím myšleni žijící a registrovaní jedinci. Pokusila jsem se spočítat alespoň přibližně současné strakáče, a dopočítala jsem se cca 600 jedinců. K registraci jich potřebujeme alespoň 1.000. V posledních letech se nám rodí kolem 100 štěňat ročně. Prostým výpočtem budeme tedy potřebovat ještě minimálně 4 roky k dosažení požadovaného stavu. Podotýkám, že MINIMÁLNĚ. Musíme pak počítat s příbuzností a možným úhynem štěňat. Já osobně bych odhadla potřebnou dobu tak na 5 – 7 let.

2. Vznik linií

Ve smyslu linie se zde rozumí skupina zvířat bez ohledu na to, je-li jejich zakladatelem pes nebo fena. V plemenářském slovníku je totiž pod pojmem linie myšlena skupina zvířat po otci a pojem rodina pak značí skupinu zvířat po matce. Podle směrnic FCI je linií označena konkrétní skupina zvířat bez ohledu na pohlaví zakladatele.

V současné době máme 4 regenerované linie: Cilka, Don, Ben, Kerberos a k tomu 2 linie pravděpodobně původních strakáčů, Peggy a Betina. Potřebujeme tedy vytvořit ještě alespoň 2 linie.

Vymezení pojmů:

Psi použití k regeneraci: Cilka, malý münsterlandský ohař Don z Levíku, Ben a Kerberos

Pes z původní linie: Strakáč, který mezi svými předky nemá nikoho ze psů použitých k regeneraci. Může ale mít ve svých předcích feny Betynu a Peggy. Sice neměly doložený průkaz původu, ale pocházely pravděpodobně z tehdejšího Fyziologického ústavu Akademie věd.

Pes s úplným rodokmenem: Strakáč, který má jedince použitého k regeneraci plemene v 5. nebo další generaci předků. Důvodem definice této skupiny je přístup FCI, která neuznává jakožto příslušníky plemene jedince s neúplným rodokmenem

nebo rodokmenem obsahujícím příslušníky jiného plemene či jedince bez známého původu (počítáno do 4. generace předků - tedy to, co vidíme v tištěném průkazu původu).

Regenerovaný pes: Strakáč, který má ve svém průkazu původu do 4. generace uvedeného některého ze psů použitých k regeneraci plemene.

Přehled strakáčů podle jejich prozatímního zařazení do linií najdete ve Statistice.

Abychom ale docílili co největšího počtu strakáčů s úplným rodokmenem (viz podmínky FCI), bylo by vhodné krýt fenu regenerovanou poprvé původním psem nebo psem s úplným rodokmenem. Feny z původní linie by naopak bylo vhodné poprvé krýt se psem z původní linie. Důvodem je zachování linie původních strakáčů, která se nám v poslední době poněkud zužuje.

Důrazně nedoporučuji spojovat dva regenerované jedince (resp. dva jedince s neúplným rodokmenem).

3. Plemeno by mělo mít ustálený vzhled a dobrý zdravotní stav
Abychom sjednotili vzhled plemene, bude zapotřebí spolupráce s rozhodčími zejména při bonitacích a nejspíš i úprava bonitačních podmínek. Tato oblast by se měla týkat v první řadě zejména snížení rozsahu kohoutkové výšky, sledování plemenného typu a proporcí zvířat a zdravotního stavu.
4. Plemenný standard
Standard máme, v platnost vstoupil 1.1.2008 a je přijat naší Českomoravskou kynologickou unií. Byl vypracován podle formuláře z FCI. Zatím podle mého názoru není potřeba ho nijak měnit. Ale plemeno se dál vyvíjí, uvidíme tedy, co ukáže budoucnost. Protože jsme země původu strakáčů, máme tím právo zasahovat do standardu. Nikdo jiný to udělat nemůže.
5. Plemeno by nemělo být jinou variantou již mezinárodně uznaného plemene
Na rozdíl od jiných zatím neuznaných plemen mají strakáči v tomto bodě velkou výhodu. Patří totiž mezi středně velká společenská plemena, která nemají extrémní anatomické znaky. Také (pokud je mi známo) neexistuje žádné jiné plemeno, které by bylo strakáčům natolik podobné, že by mohlo být považováno za jejich variantu.

3. Poznatky genetiky populací a řízení chovu málopočetných plemen = obecné zásady plemenitby = řízený chov

Zdroje: Genetika s šlechtění plemen psů (Dostál, 2007)
Chov psů v roce 2000 (Wachtel, 1998)
ABC genetiky drobných zvířat (Šiler, Fiedler, 1978)
Chov psů – genetik v kynologické praxi (Dostál, 1995)
Genetika populací (Relichová, 2009)
Astrid Indrebo
Karel Hartl

Definice málopočetného plemene dle Dostála:

Málopočetná populace u psů je taková populace, kdy její efektivní velikost nedosahuje alespoň 400 jedinců. Efektivní velikost populace je soubor všech jedinců v populaci, kteří se podílejí na genofondu následující generace v dané periodě, tedy počet rodičů, psů a fen, kteří se podílejí na produkci potomstva v jednom kalendářním roce, dohromady. Pokud tento počet otců a matek dá menší číslo než 400, je naše populace plemene málopočetná a nemusí se na tom usnášet žádná schůze klubu. Je to zákon, který má i u psů obecnou platnost.

1. NIKDY NEOPAKOVAT SPOJENÍ STEJNÝCH JEDINCŮ

Toto je nejdůležitější pravidlo řízeného chovu vedoucí k rozvoji genetické variability plemene. Opakováním stejných spojení získáme vždy vlastní sourozence a tím pádem nám jejich úzká příbuznost ztíží výběr vhodného partnera pro další využití v chovu. Podíváme-li se do historie chovu čsp, najdeme příkladů opakovaného spojení bohužel více. Opakované krytí rozhodně nevede k rozvoji genetické variability. Pro potomky z těchto spojení je pak obtížné hledat vhodné partnery k chovu.

Příklady:

Dazuli Lovu zdar kryta 3x Argem Stříbřecký rybník (vrhy B, C, D Libachar)

Dazuli Lovu zdar kryta 2x Akademikem Tabat (vrhy E, F Libachar)

Dračice Lovu zdar kryta 2x Artisem z Nadějného chovu (vrhy A, C Tabat)

Arina Libachar kryta 2x Akademikem Tabat (vrhy D, E Prosmýcký dvůr)

Amity Červený muškát kryta 2x Dykem Prosmýcký dvůr (vrhy CH, L Červený muškát)

Elba Libachar kryta 2x Atomem Anibob (vrhy A, B Velký dar)

Jako opakované krytí je považováno i krytí feny 2 vlastními sourozenci, byť z různých vrhů či krytí 2 vlastních sester 1 psem či jeho vlastními bratry.

Příklady:

Armína a Amfora od Chlpíků + Beneta Anibob kryty Dykem, Dixem, Edgarem a Edíkem Prosmýcký dvůr

Bobina Libachar a Cáčorka Libachar kryty Budulínkem Tabat (vrhy B Anibob a A od Chlpíků)

Bali a Dáša Libachar kryty Akademikem a Cipískem Tabat (vrhy A Tyrkys a A Koriolan)

Ema, Evelína a Fifina Libachar kryty Artušem z Kraje krkavce (vrhy A ze Slavičí boudy, E z Kraje krkavce, C z Česlova)

Opakované krytí je i krytí např. sourozencem předchozího partnera. Chovný pár je tedy nutné brát z pohledu spojení dvou odlišných vrhů - např. A od Chlpíků a D Prosmýcký dvůr a toto spojení již neopakovat. Protože ale jedinci z vrhu E Prosmýcký dvůr jsou vlastními sourozenci vrhu D Prosmýcký dvůr, nemělo by již být uskutečněno spojení ani s nikým z

tohoto vrhu. Znamená to tedy, že by již nemělo být uskutečněno žádné spojení mezi jedinci vrhů A od Chlpíků a D, E Prosmýcký dvůr. Pokud takové spojení uskutečněno bude, jedná se o opakované spojení.

2. VYLOUČIT ÚZKOU PŘÍBUZENSKOU PLEMENITBU

(otec x dcera, matka x syn; sourozenci mezi sebou)

Úzká příbuzenská plemenitba hrála důležitou roli v obnově plemene, kdy byli známi pouze 3 psi a 3 feny. Zde se tedy nabízela možnost nakrýt každou fenu jiným psem a jejich potomky nekřýt vlastním otcem. K tomu bohužel nedošlo a tak jsou dnešní strakáci z větší míry potomky 1 psa - Arga Stříbřecký rybník. Pak nezbývalo než opravdu využít úzké příbuzenské plemenitby k namnožení plemene. V současné době ale rozhodně není důvod k použití této metody plemenitby, dalo by se říci, že patří mezi "tabu" nejen v řízeném chovu. Takto totiž získáme jedince, kteří mají mnoho společných předků ve svém rodokmenu, což nám opět zúží výběr k nim vhodného partnera pro další využití v chovu.

Příklady:

Dazuli Lovu zdar kryta 3x vlastním otcem Argem Stříbřecký rybník (vrhy B, C, D Libachar)

Alpinka Tabat kryta vlastním bratrem Cipískem Tabat (E Tabat)

Ikona Tabat kryta vlastním otcem Agem Červený muškát (vrh A Černolické skály)

3. JEDINCI SE SHODNÝMI RODIČI JSOU VLASTNÍMI SOUROZENCI

Na první pohled jednoduché pravidlo. Pripustíme-li fenu opakovaně stejným psem, jejich štěňata jsou vždy vlastní sourozenci. Na toto pravidlo bereme ohled v dalším chovném využití potomků.

Příklady:

vrhy B, C, D Libachar jsou vlastními sourozenci (Dazuli Lovu zdar x Argo Stříbřecký rybník)

vrhy A, C Tabat (Dračice Lovu zdar x Artis z Nadějného chovu)

vrhy D, E Prosmýcký dvůr (Arina Libachar x Akademik Tabat)

vrhy A, B Velký dar (Elba Libachar x Atom Anibob)

vrhy C, E Anibob (Bobina Libachar x Atom Anibob)

vrhy C, G Červený muškát (Amity Červený muškát x Emánek Tabat)

vrhy Ch, L Červený muškát (Amity Červený muškát x Dyk Prosmýcký dvůr)

vrhy D, I Červený muškát (Bělka Libachar x Emánek Tabat)

vrhy F, K Červený muškát (Bělka Libachar x Dyk Prosmýcký dvůr)

4. VYUŽÍT MAXIMUM CHOVNÝCH JEDINCŮ

Máme-li soubor chovných psů a fen, je žádoucí, aby bylo využito maximum uchovněných jedinců. U fen je to složitější, záleží na jejím majiteli a jeho vůli fenu připustit. U chovných psů je to jednodušší. Je-li uchovněno více psů z 1 vrhu, měli by být v chovu využiti všichni, ne pouze jeden. Vše samozřejmě s ohledem na zdraví a exteriér.

5. NESPOJOVAT MLADÁ ZVÍŘATA - pokud to není nezbytně nutné

Toto opatření je důležité v případě, že plemeno nese nějakou vrozenou chorobu, která se může projevit v pozdějším věku. U strakáčů je to např. epilepsie. Ta se totiž nejčastěji objevuje mezi 2. - 4. rokem věku zvířete. Proto je dobré, aby alespoň 1 z potenciálních rodičů byl starší a nebyla spojována dvě mladá a nově uchovněná zvířata. Tím se sníží riziko výskytu této choroby.

6. NESPOJOVAT ZVÍŘATA S VADAMI ČI EXTRÉMY

Pokud chcí krýt zvíře, které má nějakou vadu (odchylku) povolenou standardem, je vhodné najít partnera, který je v tomto znaku standardní. Jako příklad lze uvést chybění některých zubů. Pokud chcí krýt fenu, které chybí nějaký zub (zuby), je lepší jí krýt plnochrupým psem a obráceně. Jako další by se dal uvést třeba špatný formát těla, přestavěná zád', špatně nasazené či nesené uši, hraniční kohoutková výška atd. K nim je nezbytné hledat partnera, který v těchto znacích nevykazuje ani stejný, ani opačný extrém.

7. POZOR NA POTOMKY REGENERACE

aneb bez regenerace to nejde, bez selekce také ne

U málopočetných druhů zvířat se v průběhu času zvyšuje příbuznost. Abychom jí udrželi na přijatelné mezi, je vhodné použít jiné plemeno či náhodného křížence k regeneraci. Při jeho výběru musíme být ale značně opatrní a dotyčného psa vybírat s ohledem na problémy, které se vyskytují v našem plemeni. U strakáčů se setkáváme s dysplazií kyčelních kloubů, luxací patel, chyběním zubů, velkým rozmezím kohoutkové výšky, občas s horším rámcem těla apod. Pokud regenerace má přinést nějaký výsledek, je potřeba, aby vybraný pes neměl žádné z těchto problémů, tj. měl vyšetřené kyčle a kolena s negativním výsledkem, byl plnochrupý a se správným formátem těla a kohoutkovou výškou odpovídající středu rozmezí ve standardu (tj. pes - 49 cm, fena - 47 cm). Snad jen zmíním, že partner pro takového psa z řad strakáčů by měl také ve všech bodech odpovídat standardu a neměly by se u něho vyskytovat žádné vady. Dalším předpokladem úspěšné regenerace je důsledná SELEKCE. Regenerovaná populace nám bude sloužit jako "odrazový můstek" pro další rozvoj plemene, takže je z ní potřeba vybírat do chovu takové jedince, kteří jsou OPRAVDU standardní. Dovolím si malou poznámku na účet posuzovatelů exteriéru: to, že pes vyhrává výstavy, ještě neznamena, že odpovídá standardu. Jestliže polevíme a regenerátům cokoliv promineme, vrátí se nám to jako bumerang v dalších generacích. První generace regenerátů bude s největší pravděpodobností jednotná (tzv. uniformní - Mendelovy zákony), ve druhé se začnou projevovat rozdíly a největší rozdílnost se prokáže ve třetí generaci potomků regenerace (viz ABC genetiky malých zvířat). Proto je nutné vybírat opravdu důsledně již od počátku. Regenerace má svoje klady i zápory. Vždy ale musíme počítat s větší variabilitou v potomstvu a díky nutné selekci bude mít šanci na uplatnění v chovu menší podíl regenerovaných zvířat. Na to je třeba upozornit nové majitele a netrvat na tom, aby regeneráti za každou cenu šli do chovu. Kvalitu potomků prostě zaručit nelze. Nutno ještě zmínit, že chovatel, který se do regenerace pustí, jde do značného rizika a zaslouží si naši úctu a nikoliv posměch.

Pokud použijeme více psů k regeneraci, je dobré sledovat jejich potomky a dokud nebudou typově ustáleni, nespojovat je mezi sebou. Získali bychom tím ještě větší typovou rozdílnost a tím větší selekce by musela nastat. Je proto vhodné počkat nejméně 3 - 4 generace, než se spojí potomci z regenerovaných linií. Samozřejmě pokud budou ve všech ohledech odpovídat standardu.

Doporučení: koeficient příbuzenské plemenitby (F_x) u vrhů s neúplným rodokmenem by neměl překročit jeho průměr za kalendářní rok. Jinak regenerace pozbývá smyslu, protože jejím hlavním cílem bylo snížení příbuznosti uvnitř plemene.

4. Stávající podmínky uchovnění čsp v KCHMPP

- Úspěšné absolvování bonitace
- Minimální věk k bonitaci: 15 měsíců
- K chovu mohou být použiti jedinci až v den, kdy dosáhnou věku 18 měsíců - feny do 8 let věku, psi neomezeně
- Exteriér - posouzení na výstavě pořádané KCHMPP se známkou **Výborný** nebo **Velmi dobrý**, zařazení ve třídách: mladých, mezitřída, otevřená, pracovní, vítězů, veteránů
- Zdraví - skus nůžkový, plný počet řezáků a špičáků, rentgenologické vyšetření na dysplazii kyčelních kloubů (DKK s výsledkem do stupně 3/3 (D/D) včetně) ve věku minimálně 12 měsíců, rentgenový snímek posuzuje pouze MVDr. Michal Čáp; vyšetření kolen (luxace patel - LP) ve věku minimálně 12 měsíců od libovolného lékaře s atestací na toto vyšetření s výsledkem do stupně 3/3 včetně. Do chovu nebudou zařazeni jedinci s chirurgickými zákroky na kloubech (s výjimkou zákroků po úrazech)
- Počet vrhů fen: maximálně 1 vrh za 1 kalendářní rok

5. Metodika řízení chovu čsp podle výše uvedených bodů

1. Počty potomků po konkrétních chovných zvířatech

Stejně jako ostatní body, je i tento míněn pouze jako **DOPORUČENÍ** poradce chovu. Konečnou zodpovědnost za vrh má ale chovatel/majitel feny. Je tedy na jeho uvážení, zda chce přispět k rozvoji genetické variability plemene, či nikoliv. Rozhodně to neznamená, že bychom chtěli utrácet nadbytečná štěňata, zakazovat vrhy či omezovat reprodukci.

Pokud plánujeme dosáhnout mezinárodního uznání plemene, měli bychom se řídit doporučeními FCI. FCI doporučuje, aby žádný jedinec nezplodil více potomků, než kolik odpovídá pěti procentům registrovaných štěňat v populaci daného plemene v průběhu pěti let. Co se týká počtu štěňat, tady je důležité říci, že z hlediska variability plemene je lepší mít více málopočetných vrhů než naopak. Když budeme mít v chovu např. 5 fen – vlastních sester a každá z nich bude intenzivně využívána, bude se pro ně obtížněji hledat vhodný pes. Pokud je z vrhu zařazena do chovu třeba jen jedna fena, bude mít větší výběr krycích psů.

Průměrný počet štěňat a vrhů/krytí na 1 fenu/psa vypočítáme z celkového počtu štěňat zapsaných v plemenné knize za posledních 5 let. Z tohoto počtu štěňat stanovíme 5 %.

<u>Rok</u>	<u>Počet vrhů</u>	<u>Počet štěňat</u>
2012	25	160 (odhad)
2011	20	119
2010	15	94
2009	21	105
2008	18	92
Celkem	99	570

Za posledních 5 let bylo zapsáno (odhadem) 570 štěňat z 99 vrhů, průměrně 5,8 štěňat na 1 vrh. 5 % z 570 štěňat = 28,5. Toto číslo vydělíme 5,8 a dostaneme počet vrhů/krytí na 1 fenu/psa: $28,5 : 5,8 = 4,9$ vrhů/krytí.

Doporučení: 5 vrhů/krytí na 1 chovné zvíře, 28 potomků.

Doporučené počty potomků bychom měli stanovovat každoročně s ohledem na předchozích 5 let. Vzhledem ke stoupajícímu počtu vrhů vzrůstá i počet každoročně narozených štěňat. Tím se nám zvyšuje pomyslný limit v počtu potomků na 1 chovné zvíře. Pro názornost uvádím, že pokud se nám narodí 200 štěňat ročně po dobu 5 let, limit se posune na 50 potomků od 1 psa/feny, při průměrném počtu štěňat 6/vrh je to pak přibližně 8 vrhů/krytí na 1 strakáče. V podstatě se dá říci, že touto hodnotou ztrácí doporučení smysl. Přesto bychom neměli dopustit, aby nějaký plemeník tuto hranici výrazně přesáhl. Stále by to mohlo narušit genetickou variabilitu plemene.

Pro zajímavost uvádím stanovisko anglického Kennel Clubu (Svět psů 6/2012):

**Novinky ze světa:
Velká Británie**

OMEZENÍ POČTU VRHŮ

Počínaje 1. lednem 2012 nebude Britský Kennel Club registrovat více než čtyři vrhy od jedné feny. Klub přijal toto opatření na základě doporučení Skupiny pro zdraví psů, která dospěla k závěru, že dosavadní limit šesti vrhů, platný od roku 1999, mohl mít negativní vliv na kvalitu života fen. V odůvodněných případech může Kennel Club udělit z tohoto pravidla individuální výjimku. Kennel Club rovněž vyzval britskou vládu, aby obdobně omezila počet vrhů zákonem a tím regulovala množitele, kteří neregistrují vrhy v Kennel Clubu a chovají jen pro peníze, aniž dbají o blaho svých psů.

*Zdroj: The Kennel Club, www.thekennelclub.org.uk
Pozn.: The Kennel Club (založen 1873) je národní organizací zastřešující chovatelské kluby a plemena na území Velké Británie. Velká Británie není členem FCI, obě organizace spolupracují na základě rovnocenného partnerství.
MUDr. Karel Benda, M.B.A.*

Počet 64 jedinců tvořících 8 linií na první pohled nevypadá tak špatně a beznadějně. Když ale přidáme podmínku, že si v rámci jedné linie nesmí být příbuzní do 3. generace a linie navzájem si nesmí být příbuzné vůbec, dostaneme se do úzkých. Stejně tak, jako když zjistíme, že by dotyčná zvířata měla mít ve svém rodokmenu jen předky s prokázaným původem. V rodokmenu jsou uvedeny 4 generace předků. Ani v té 4. generaci by ovšem neměl být nikdo ze psů použitých k regeneraci. Mezi ně patří Cilka, Ben, Kerberos a malý münsterlandský ohař Don z Levíku. Kdo tam tedy může být? Mohou tam být zařazeni synové a dcery těchto psů a samozřejmě jejich další potomci.

Ti 4 psi, kteří byli použiti pro regeneraci (resp. jejich potomci), nám také poslouží jako základ pro linie požadované FCI. Další 4 by pak měli tvořit tzv. původní strakáči, tj. strakáči, kteří ve svém rodokmenu nemají žádného z těchto psů.

V závislosti na době, kdy bylo k regeneraci přikročeno, máme logicky nejvíce potomků po nalezené fence **Cilce**. Její první vrh A Prosmýcký dvůr (a tedy i první generace potomků) se narodil 10.3.1993. V současné době máme již 6 generací jejich potomků a 7. generaci, kde se potkává Cilka s dalším nalezeným psem Benem. Zbonitovaných a zároveň v reprodukčním věku máme celkem 16 psů a 21 fen.

Dalším psem, který byl použit pro snížení příbuznosti, byl malý münsterlandský ohař **Don z Levíku**. Zpětně jsem zjistila, že měl DKK 0/0, byl plnochrupý s kohoutkovou výškou 54 cm. Jeho potomci se narodili 29.6.1999 (vrh B Červený muškát) a máme po něm již 5 generací potomků. Zbonitovaných a zároveň v reprodukčním věku máme celkem 17 psů a 10 fen.

Třetím v pořadí byl nalezený pes **Ben**. Ze starých záznamů jsem zjistila, že mu chyběly 2 řezáky v horní čelisti (snad po úraze) a kohoutková výška byla 47 cm. Vrh B Tyrkys se narodil 8.6.2002 a dnes registrujeme 4 generace potomků.

Poslední nalezený pes **Kerberos** nakryl 4 strakaté feny. Z jejich potomků se do dalšího chovu dostali 2 psi a 2 feny. Do dneška máme 3 generace Kerbových potomků.

A jak to vypadá s tzv. **původními** strakáči?

K nim patří ti, kteří mají ve svém rodokmenu pouze feny Peggy a Betynu. Peggy sice neměla průkaz původu, dcera majitelů si jí ale brala z tehdejšího Fyziologického ústavu Akademie věd. Betyna také neměla průkaz původu a byla nalezena jako odrostlejší štěně před hostincem. Z analýzy DNA jsme zjistili vyšší pravděpodobnost příbuznosti s fenou Peggy, proto její potomky řadíme také mezi původní strakáče.

Po Peggy je zbonitováno a zároveň v reprodukčním věku celkem 32 psů a 5 fen.
Po Betyňě je to 23 psů a 17 fen.

U původních strakáčů je zatím situace méně uspokojivá, než je tomu u regenerovaných zvířat. Sice máme na světě 18 generací, zato v chovu je jich čím dál méně. Abychom mohli sestavit další 4 linie z těchto původních strakáčů, je potřeba podpořit jejich další chov. Stejně tak budou ale potřeba pro páření s regeneráty. Zatím není příliš vhodné křížit regeneráty mezi sebou, především z důvodu nepříliš ustáleného a nejednotného vzhledu. Logicky se nabízí otázka, kdy bude možné jednotlivé regenerované linie použít jako „čistě“, tedy bez omezení. Zde bychom měli vzít v úvahu ustálenost exteriéru, a to nejen konkrétního jedince, ale i vrhu jako celku. Z genetického hlediska se doporučuje minimálně 3 generace, ale nejlépe 4 – 5 generací po každém nalezení křížit jeho potomky pouze s původními zvířaty. Pro zjednodušení: rodokmen je uveden na 4 generace předků. Pokud v žádné z těchto generací nebude pes použitý k regeneraci (= má úplný rodokmen) a samozřejmě pokud takový jedinec bude mít standardní vzhled, bude možno ho křížit s jiným jedincem s neúplným rodokmenem. Alespoň jeden z rodičů by tedy měl mít úplný rodokmen. Protože zatím máme poměrně málo regenerovaných generací, potřebujeme o to více původních strakáčů nebo těch, co mají úplný rodokmen.

2. Vyšetření kloubů

„Členské země FCI a smluvní partneři jsou povinni zaznamenávat známé dědičné vady, například DKK nebo PRA, metodicky je potírat, neustále zaznamenávat jejich vývoj a na základě požadavku FCI o nich poskytnout zprávu.“ (Mezinárodní chovatelský řád FCI).

Naše plemeno je zatíženo dysplazií kyčelních kloubů a luxací patel. Navíc se jedná o plemeno s kohoutkovou výškou nad 50 cm, a tak je také doporučeno od FCI stav kloubů sledovat.

2.1. Dysplazie kyčelních kloubů

V současnosti máme minimální věk k vyšetření stanoven na 12 měsíců, max. není omezen. Do chovu lze zařadit stupeň 3 (D) včetně. Čtvrtý stupeň je dle směrnic FCI nepřipustný. Posuzovatel: MVDr. Michla Čáp – beze změn. 1 posuzovatel = objektivnější hodnocení
Doporučení: absolvovat vyšetření kyčlí nejdříve v 18 měsících. Hlavním důvodem je neukončený vývoj kostry.

2.2. Luxace patel

V současnosti máme minimální věk k vyšetření stanoven na 12 měsíců, max. není omezen.
Doporučení: absolvovat vyšetření kolen nejdříve v 18 měsících, stejně jako u DKK.
Stejně jako u DKK je přípustný nejvýše 3. stupeň LP. V praxi se ukazuje, že poškození kolenních kloubů je pro strakáče daleko horší a bolestivější než DKK. Je tedy na zvážení, zda tento bod nezpřísnit. Podle dosavadních výsledků máme zatím 10 strakáčů se 2. stupněm LP. Přesto, že i třetí stupeň je přípustný, veterináři doporučují taková zvířata již operovat, aby se předešlo budoucím komplikacím a bolestivým stavům spojeným s artrózou. A majitelé vcelku správně nechtějí taková zvířata množit. Dokonce se doporučuje u mladých zvířat operace i 2. stupně LP viz např. Pes přítel člověka 5/2012, popř. doporučení od ortopeda MVDr. Milana Snášila, CSc.

Posuzovatel: libovolný MVDr. s atestací na posuzování LP

Můj návrh: uchovňovat zvířata s LP max. 2. stupně.

3. Zuby

Požadavek na úplný počet správně vyvinutých řezáků a špičáků zůstává beze změn. Ideální by bylo, aby neplnochrupý jedinec byl vždy páren s jedincem plnochrupým. Pokud to není možné, lze spojit dva neplnochrupé jedince za předpokladu, že jim nechybí totožný zub.

4. Sjednocení exteriéru

Další oblastí, které bychom měli věnovat pozornost, je sjednocení exteriéru. Neměli bychom ale jít žádnou drastickou cestou. Současná chovná základna poslouží jako vzor a od jejich předností a nedostatků se budou další pravidla odvíjet. Zároveň bych navrhovala pravidla tak, aby omezila jen ty největší odchylky, které nás nejvíce v chovu trápí. Jak jsem zmínila na začátku, FCI doporučuje upravit pravidla pro uchovňování tak, aby jimi bylo schopno projít 50 % populace. Dostál doporučuje až 80 %. To znamená vyřazovat (nezařazovat) jen ty největší odchylky. Začít bychom měli ustalováním kohoutkové výšky.

5. Výstavy

Alespoň 1 účast na klubem pořádané (tedy i krajské) výstavě ve třídě mladých, mezitřídě, otevřené, pracovní nebo veteránů s oceněním výborný nebo velmi dobrý.

Tento bod bych neměnila. Osobně se domnívám, že plemeni daleko více prospěje, když se majitelé budou se svými zvířaty účastnit chovu, než když budou objíždět výstavy. Vzhledem k dalším požadavkům a nákladům na uchovnění navrhuji toto ponechat beze změn.

6. Bonitace - věk min. 15 měsíců

Doporučený postup při uchovnění:

Bonitaci by mělo předcházet vyšetření DKK a LP a posouzení na klubem pořádané výstavě. Vlastní bonitace by měla být završením procesu uchovnění.

V případě, že máte pochybnosti či si nejste jisti, že Váš pes/fena splňuje standard, obraťte se na poradce chovu. Bude vám k dispozici a vysvětlí vše potřebné.

7. Počet vrhů feny: 1 za 1 kalendářní rok

Beze změn.

8. Věk

Podle zákona je daný věk k zařazení do chovu pro plemena nad 50 cm kohoutkové výšky shodně pro obě pohlaví 18 měsíců do 8 let.

S ohledem na tělesný vývoj **doporučuji** chovatelům toto:

První krytí feny nejdříve ve 24 měsících, nejpozději. v den 8. narozenin

Maximální věk pro první krytí: v den 6. narozenin (72 měsíců)

Krytí feny na výjimku z důvodu věku: maximálně 1x, do dne 9. narozenin, (majitel feny musí předložit potvrzení veterinárního lékaře o zdravotní způsobilosti své feny k pozdnímu krytí z aktuální říje). Výjimečné krytí musí schválit chovatelské kolegium a výbor KCHMPP.